



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 2. septembra 2021 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Články 49 a 56 ZFEÚ – Slobodné poskytovanie služieb – Obmedzenia – Smernica 2014/23/EÚ – Postupy uzatvárania koncesných zmlúv – Článok 43 – Podstatné zmeny – Okamžité lotérie – Vnútroštátna právna úprava stanovujúca obnovenie koncesie bez nového verejného obstarávania – Smernica 89/665/EHS – Článok 1 ods. 3 – Záujem na konaní“

V spojených veciach C-721/19 a C-722/19,

ktorých predmetom sú dva návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podané rozhodnutiami Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko) z 20. júna 2019 a doručené Súdnemu dvoru 23. septembra 2019, ktoré súvisia s konaniami:

Sisal SpA (C-721/19),

Stanleybet Malta Ltd (C-722/19),

Magellan Robotech Ltd (C-722/19)

proti

Agenzia delle Dogane e dei Monopoli,

Ministero dell'Economia e delle Finanze,

ďalší účastníci konania:

Lotterie Nazionali Srl,

Lottomatica Holding Srl, predtým Lottomatica SpA (C-722/19),

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory E. Regan, sudcovia M. Ilešič, E. Juhász (spravodajca), C. Lycourgos a I. Jarukaitis,

generálny advokát: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajomník: A. Calot Escobar,

* Jazyk konania: taliančina.

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Sisal SpA, v zastúpení: L. Medugno, F. Cintioli, S. Sticchi Damiani a A. Lauteri, avvocati,
- Stanleybet Malta Ltd a Magellan Robotech Ltd, v zastúpení: R. A. Jacchia, A. Terranova, F. Ferraro a D. Agnello, avvocati,
- Lotterie Nazionali Srl, v zastúpení: V. Fortunato, R. Baratta a A. Botto, avvocati,
- Lottomatica Holding Srl, predtým Lottomatica SpA, v zastúpení: S. Fidanzia a A. Gigliola, avvocati,
- talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci P. Marrone a S. Fiorentino, avvocati dello Stato,
- Európska komisia, v zastúpení: L. Armati, G. Gattinara a L. Malferrari, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 21. januára 2021,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článkov 49 a 56 ZFEÚ, ako aj článkov 3 a 43 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/23/EÚ z 26. februára 2014 o udeľovaní koncesií (Ú. v. EÚ L 94, 2014, s. 1), v spojení so zásadami právnej istoty, zákazu diskriminácie, transparentnosti, nestrannosti, voľnej hospodárskej súťaže, proporcionality, legitímnej dôvery a koherencie.
- 2 Tieto návrhy boli podané v rámci dvoch sporov, a to na jednej strane v prvej veci (vec C-721/19) medzi obchodnou spoločnosťou Sisal SpA a v druhej veci (vec C-722/19) obchodnými spoločnosťami Stanleybet Malta Ltd a Magellan Robotech Ltd (spolu ďalej len „Stanleybet“) a na druhej strane v oboch veciach Agenzia delle Dogane e dei Monopoli (Agentúra pre clá a monopoly, Taliansko) (ďalej len „ADM“), Ministero dell’Economia e delle Finanze (Ministerstvo hospodárstva a financií, Taliansko), ako aj obchodnou spoločnosťou Lotterie Nazionali Srl a Lottomatica Holding Srl, predtým Lottomatica SpA (ďalej len „Lottomatica“) (vec C-722/19), vo veci súladu opatrenia, ktorým ADM v roku 2017 obnovila koncesiu udelenú v roku 2010 spoločnosti Lotterie Nazionali na prevádzkovanie okamžitých lotérií, s právom Únie.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 2014/23

- 3 Článok 3 smernice 2014/23 s názvom „Zásada rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a transparentnosti“ v odseku 1 prvom pododseku stanovuje:

„Verejní obstarávatelia a obstarávatelia zaobchádzajú s hospodárskymi subjektmi rovnako a nediskriminačne a konajú transparentne a primerane.“

- 4 Článok 43 tejto smernice s názvom „Úprava zmlúv počas ich platnosti“ uvádza:

„1. Koncesie možno upraviť bez nového postupu udeľovania koncesie v súlade s touto smernicou v ktoromkoľvek z týchto prípadov:

- a) ak úpravy, bez ohľadu na ich peňažnú hodnotu, boli uvedené v pôvodných súťažných podkladoch ku koncesii v jasných, presných a jednoznačných doložkách o preskúmaní, ktoré môžu zahŕňať doložky o revízii hodnoty, alebo o opciách. V takýchto doložkách sa uvádza rozsah a povaha možných úprav alebo možností, ako aj podmienky, za ktorých sa môžu použiť. Nestanovujú sa v nich úpravy ani možnosti, ktoré by menili celkovú povahu zákazky alebo rámcovej dohody;

...

- e) ak úpravy bez ohľadu na ich hodnotu nie sú podstatné v zmysle odseku 4.

...

4. Úprava koncesie počas jej platnosti sa považuje za podstatnú v zmysle odseku 1 písm. e), ak sa v jej dôsledku povaha koncesie podstatne líši od pôvodne udelenej koncesie. Úprava sa v každom prípade a bez toho, aby tým boli dotknuté odseky 1 a 2, považuje za podstatnú, ak je splnená jedna alebo viaceré z týchto podmienok:

- a) úpravou sa zavádzajú podmienky, ktoré by v prípade, ak by boli súčasťou pôvodného postupu udeľovania koncesie, umožnili pripustenie iných ako pôvodne vybraných žiadateľov alebo akceptovanie inej ako pôvodne akceptovanej ponuky, alebo by do postupu udeľovania koncesie prilákali ďalších účastníkov;
- b) úpravou sa mení ekonomická rovnováha koncesie v prospech koncesionára spôsobom, ktorý nebol stanovený v pôvodnej koncesii;
- c) úpravou sa značne rozširuje rozsah pôsobnosti koncesie;
- d) ak nový koncesionár nahradí koncesionára, ktorému verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ pôvodne udelil koncesiu v iných prípadoch, než sú prípady ustanovené v odseku 1 písm. d).

5. V prípade iných úprav ustanovení koncesie počas jej platnosti než sú úpravy ustanovené v odsekoch 1 a 2 je potrebný nový postup udeľovania koncesie v súlade s touto smernicou.“

5 Článok 46 uvedenej smernice s názvom „Zmeny smernice 89/665/EHS“ stanovuje:

„Smernica [Rady] 89/665/EHS [z 21. decembra 1989 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa uplatňovania postupov preskúmania v rámci verejného obstarávania tovarov a prác (Ú. v. ES L 395, 1989, s. 33; Mim. vyd. 06/001, s. 246)] sa mení takto:

V článku 1 sa odsek 1 nahrádza takto:

...

Táto smernica sa vzťahuje takisto na koncesie udelené verejnými obstarávateľmi podľa smernice [2014/23], pokiaľ tieto koncesie nie sú v súlade s článkami 10, 11, 12, 17 a 25 uvedenej smernice z jej rozsahu pôsobnosti vylúčené.

...“

6 Podľa článku 51 ods. 1 smernice 2014/23 s názvom „Transpozícia“ členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr 18. apríla 2016.

7 Článok 54 smernice 2014/23 s názvom „Nadobudnutie účinnosti“ stanovuje:

„Táto smernica nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Táto smernica sa neuplatňuje na udeľovanie koncesií ponúkaných alebo udelených pred 17. aprílom 2014.“

Smernica 89/665

8 Článok 1 ods. 3 smernice 89/665, zmenenej smernicou 2014/23 (ďalej len „smernica 89/665“), stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby si postupy preskúmania mohli na základe podrobných pravidiel, ktoré môžu ustanoviť členské štáty, uplatniť prinajmenšom každá osoba, ktorá má alebo mala záujem o získanie určitej zákazky a ktorá bola poškodená alebo existuje riziko poškodenia údajným porušením.“

Talianske právo

9 Článok 21 s názvom „Udeľovanie koncesií v oblasti hier“ decreto legge n. 78 – Provvedimenti anticrisi, nonché proroga di termini (zákonný dekrét č. 78 o protikrizových opatreniach a predĺžení lehôt) z 1. júla 2009 (GURI č. 150 z 1. júla 2009), zmenený na zákon so zmenami a doplneniami zákonom č. 102 z 3. augusta 2009 (riadny dodatok GURI č. 179 zo 4. augusta 2009) (ďalej len „zákonný dekrét č. 78/2009“), stanovuje:

„1. S cieľom zabezpečiť ochranu prevyšujúcich verejných záujmov v rámci činností prijímania [vkladov do] hier, ak sú povolené subjektom, ktoré nie sú súčasťou verejnej správy, sa

prevádzkovanie týchto činností vždy povoľuje koncesiou pri dodržaní zásad a pravidiel Spoločenstva a vnútroštátnych zásad a pravidiel zvyčajne viacerým osobám, ktoré sa vyberajú otvoreným, súťažným a nediskriminačným postupom. V dôsledku toho... Ministerstvo hospodárstva a financií – [Amministrazione Autonoma Monopoli di Stato (Autonómna správa štátnych monopolov, Taliansko)] organizuje postupy potrebné na včasné udeľovanie koncesie vrátane tých, ktoré sa týkajú prijímania [vkladov do] týchto lotérií, najkvalifikovanejším prevádzkovateľom hier z tuzemska a Spoločenstva, ktorých počet však nesmie prekročiť štyri, ktorí spĺňajú požadované kritériá spoľahlivosti z etického, technického a hospodárskeho hľadiska.

2. Koncesia uvedená v odseku 1 obsahuje právo na odmenu vrátane 8 % odmeny za predajné miesta okamžitej lotérie vo výške 11,90 % sumy, ktorá zahŕňa celkovú sumu získaných vkladov a priemer zaplatených vkladov, v prípade každého úspešného koncesionára, v maximálnej výške 75 %.

3. Výber súťažným postupom s cieľom udeliť koncesiu je založený na kritériu ekonomicky najvýhodnejšej ponuky, v rámci ktorej sa uprednostňujú tieto kritériá: a) zvýšenie hodnoty ponuky v porovnaní s vopred stanoveným odhadom, ktorý v každom prípade zaručuje celkové príjmy aspoň 500 miliónov eur v roku 2009 a 300 miliónov eur v roku 2010, a to bez ohľadu na celkový počet úspešných uchádzačov, b) ponuka noriem kvality, ktorá zaručuje čo najúplnejšiu bezpečnosť spotrebiteľov, pokiaľ ide o nemožnosť pozmeňovať a falšovať hracie lístky, ako aj bezpečnosť systémov platieb vkladov, c) rozvetvená distribúcia prostredníctvom celoštátnej siete, ktorá je exkluzívna pre každého z koncesionárov a pozostáva z najmenej 10 000 predajných miest, plne prevádzkyschopných najneskôr 31. decembra 2010 bez toho, aby bol dotknutý zákaz zmluvných doložiek, obmedzujúcich zmluvnú slobodu dodávateľov tovaru alebo služieb, pod hrozbou neplatnosti.

4. Koncesie uvedené v odseku 1, ktoré môžu byť prípadne obnovené len jedenkrát, sa udeľujú na dobu najviac deviatich rokov, ktorá sa skladá z dvoch čiastkových období trvajúcich päť rokov a štyri roky. Pokračovanie koncesie počas druhého obdobia je podmienené kladným hodnotením prevádzkovania zo strany orgánu udeľujúceho koncesiu, ktoré musí byť vydané počas prvého polroka piateho roku koncesie.“

- 10 Článok 20 ods. 1 decreto legge n. 148 – Disposizioni urgenti in materia finanziaria e per esigenze indifferibili (zákonný dekrét č. 148 o naliehavých ustanoveniach v oblasti financií a neodkladných potrieb) zo 16. októbra 2017 (GURI č. 242 zo 16. októbra 2017), zmenený na zákon so zmenami a doplneniami zákonom č. 172 zo 4. decembra 2017 (GURI č. 284 z 5. decembra 2017) (ďalej len „zákonný dekrét č. 148/2017“), stanovuje:

„Na základe článku 21 ods. 3 a 4 [zákonného dekrétu č. 78/2009] [ADM] povolí pokračovanie existujúceho koncesného vzťahu týkajúceho sa výberu vkladov do okamžitých národných lotérií vrátane výberu na diaľku do dátumu uplynutia účinnosti stanoveného v článku 4 ods. 1 koncesného aktu, aby sa zaistili nové a vyššie príjmy štátneho rozpočtu vo výške 50 miliónov eur za rok 2017 a 750 miliónov eur za rok 2018.“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 11 Oznameniami uverejnenými v *Úradnom vestníku Európskej únie* 15. augusta 2009 a 2. apríla 2010 Autonómna správa štátnych monopolov, ktorej právnym nástupcom je ADM, vyhlásila verejné obstarávanie s cieľom udeliť celoštátne koncesie na prevádzkovanie okamžitých lotérií, a to lotérií nazvaných „stieracie“.

- 12 Dňa 5. augusta 2010 bola na základe tohto verejného obstarávania udelená jediná koncesia na obdobie od 1. októbra 2010 do 30. septembra 2019, a to spoločnosti Lottomatica, ktorá bola jediným hospodárskym subjektom predkladajúcim ponuku a ktorej právnym nástupcom je spoločnosť Lotterie Nazionali.
- 13 Výber koncesionára sa uskutočnil na základe zákonného dekrétu č. 78/2009, podľa ktorého prevádzkovanie výberu vkladov do hier musí byť predmetom koncesie, ktorá sa obvykle udeľuje viacerým osobám vybraným na základe otvorených, súťažných a nediskriminačných postupov s cieľom zabezpečiť príjmy celkovo aspoň 500 miliónov eur za rok 2009 a 300 miliónov eur za rok 2010, a to bez ohľadu na konečný počet úspešných uchádzačov. Z dôvodu predĺženia lehoty na udelenie koncesie bol časový harmonogram platby poplatku zmenený tak, že prvá splátka vo výške 520 miliónov eur sa mala zaplatiť najneskôr 28. mája 2010 a druhá splátka vo výške 280 miliónov eur sa mala zaplatiť najneskôr 30. novembra 2010.
- 14 Koncesná zmluva uzavretá medzi Autonómnou správou štátnych monopolov a koncesionárom (ďalej len „dotknutá koncesná zmluva“) vo svojom článku 4 ods. 1 stanovovala, že „koncesia, ktorú možno obnoviť len jedenkrát, sa udeľuje na dobu deväť rokov, ktorá sa skladá z dvoch čiastkových období trvajúcich päť rokov a štyri roky a začína plynúť od 1. októbra 2010. Pokračovanie koncesie počas druhého čiastkového obdobia je podmienené kladným hodnotením Autonómnej správy štátnych monopolov, ktoré musí byť vydané počas prvého polroka piateho roku koncesie.
- 15 Po uplynutí prvých piatich rokov využívania koncesie bolo v súlade s týmto zmluvným ustanovením povolené pokračovať v tejto koncesii aj v druhom čiastkovom období.
- 16 Dňa 26. júla 2017 Lotterie Nazionali podala na ADM, ktorá je právnym nástupcom Autonómnej správy štátnych monopolov, žiadosť o obnovenie koncesie, ktorá jej bola udelená, na základe doložky o obnovení, takisto stanovenej uvedeným zmluvným ustanovením. Sisal a Stanleybet prejavili záujem o to, aby sa zorganizovalo nové verejné obstarávanie na udelenie koncesie.
- 17 Oznámením z 19. septembra 2017 ADM uviedla, že obnovenie dotknutej koncesnej zmluvy je v súlade s verejným záujmom.
- 18 V tom istom zmysle zákonný dekrét č. 148/2017, ktorý nadobudol účinnosť 16. októbra 2017, v článku 20 ods. 1 stanovuje, že ADM musí na základe článku 21 ods. 3 a 4 zákonného dekrétu č. 78/2009 povoliť pokračovanie dotknutej koncesnej zmluvy až do jej úplného uplynutia v zmysle článku 4 ods. 1 tejto zmluvy tak, aby sa štátu zaručili nové a vyššie rozpočtové príjmy.
- 19 ADM oznámením z 1. decembra 2017 obnovila koncesiu spoločnosti Lotterie Nazionali do 30. septembra 2028 pod podmienkou, že v súlade s článkom 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017 koncesionár vopred zaplatí do štátneho rozpočtu poplatok vo výške 800 miliónov eur, a to tak, že zaplatí 50 miliónov eur do 15. decembra 2017, 300 miliónov eur do 30. apríla 2018 a 450 miliónov eur do 31. októbra 2018, namiesto dvoch splátok vo výške 500 miliónov eur a 300 miliónov eur pred riadnym uplynutím doby účinnosti koncesie 30. septembra 2019.
- 20 Sisal a Stanleybet podali proti tomuto rozhodnutiu žalobu na Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Regionálny správny súd Lazio, Taliansko). Podľa nich je článok 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017 v rozpore s právom Únie, keďže zavádza monopolný systém v prospech jediného hospodárskeho subjektu tým, že stanovuje pokračovanie dotknutej koncesnej zmluvy

spoločnosti Lotterie Nazionali, zatiaľ čo režim stanovený zákonným dekrétom č. 78/2009 stanovoval možnosť, aby sa správny orgán po uplynutí prvotnej doby koncesie rozhodol buď pre jej obnovenie, alebo začatie nového verejného obstarávania. Okrem toho údajne nejde o obyčajné pokračovanie dotknutej koncesnej zmluvy, ale o nováciu zmluvného vzťahu, navyše viac než dva roky pred riadnym uplynutím prvotnej koncesnej zmluvy, keďže zmluvné strany sa dohodli na iných podmienkach platenia poplatku, než sú tie, ktoré boli pôvodne stanovené v tejto zmluve. Napokon potreba zabezpečiť nové vyššie príjmy pre štátny rozpočet podľa nich nepredstavuje naliehavý dôvod všeobecného záujmu, ktorý by odôvodňoval odlišný režim jedine v prípade okamžitej lotérie.

21 Po tom, čo Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Regionálny správny súd Lazio) zamietol ich žaloby, Sisal a Stanleybet podali proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko). Consiglio di Stato (Štátna rada) rovnako ako žalobkyne vo veci samej pochybuje o súlade nového režimu, zavedeného článkom 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017, s právom Únie. Okrem toho môže byť podľa vnútroštátneho súdu tento režim v rozpore so zásadou legitímnej dôvery, lebo hoci sa Sisal a Stanleybet nezúčastnili pôvodného verejného obstarávania v roku 2010, mohli by sa zúčastniť nového verejného obstarávania pred uplynutím prvej čiastkovej doby koncesie v roku 2019, keďže obnovenie uvedenej koncesie bolo až do nadobudnutia účinnosti tohto zákonného dekrétu len možnosťou ponechanou na zváženie správneho orgánu. V rámci novej právnej úpravy však správny orgán už nemal možnosť vybrať si medzi začatím nového konania a automatickým obnovením, keďže článok 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017 ukladal toto automatické obnovenie.

22 Za týchto podmienok Consiglio di Stato (Štátna rada) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto nasledujúce prejudiciálne otázky, ktoré sú v dvoch spojených veciach totožné:

„1. Má sa právo Únie, predovšetkým právo usadiť sa a slobodné poskytovanie služieb (článok 49 a nasledujúce a článok 56 a nasledujúce ZFEÚ), ako i zásady [práva Únie týkajúce sa] právnej istoty, zákazu diskriminácie, transparentnosti a nestrannosti, slobodnej hospodárskej súťaže, proporcionality, legitímnej dôvery a koherentnosti a – ak sa považujú za uplatniteľné – články 3 a 43 smernice [2014/23] vykladať v tom zmysle, že bráni takej právnej úprave, ako je úprava obsiahnutá v článku 20 ods. 1 [zákonného dekrétu č. 148/2017] a jeho neskorších vykonávacích predpisoch, ktorá stanovuje, že „... v súlade s ustanovením článku 21 ods. 3 a 4 [zákonného dekrétu č. 78/2009] [ADM] povolí pokračovanie existujúceho koncesionárskeho vzťahu týkajúceho sa [výberu vkladov do] vnútroštátnych okamžitých lotérií vrátane výberu na dialku do uplynutia konečnej lehoty koncesie stanovenej článkom 4 ods. 1, aby sa zaistili nové a vyššie zdroje do štátneho rozpočtu vo výške 50 miliónov eur za rok 2017 a 750 miliónov eur za rok 2018“, v situácii, keď

- článok 21 ods. 1 [zákonného dekrétu č. 78/2009] stanovil vydanie predmetných koncesií obvykle viacerým subjektom vybraným na základe otvoreného, súťažného a nediskriminačného výberového konania,
- článok 21 ods. 4 tohto dekrétu stanovil možnosť predĺžiť koncesie uvedené v odseku 1 najviac jedenkrát,
- žalobkyne [vo veci samej] sa nezúčastnili verejného obstarávania vyhláseného v roku 2010,

- existujúci osobitný koncesný vzťah bol pôvodne vytvorený s jediným koncesionárom na základe výsledku verejného obstarávania, v ktorom bola predložená jediná ponuka,
 - pokračovanie v existujúcom koncesionárskom vzťahu by malo – v skutočnosti – za následok, že takýto vzťah by pokračoval výlučne s týmto jediným koncesionárom namiesto obnovenia koncesie s viacerými subjektmi, bez ďalšej verejnej súťaže?
2. Má sa právo Únie, predovšetkým právo usadiť sa a slobodné poskytovanie služieb (článok 49 a nasledujúce a článok 56 a nasledujúce ZFEÚ), ako i zásady [práva Únie týkajúce sa] právnej istoty, zákazu diskriminácie, transparentnosti a nestrannosti, slobodnej hospodárskej súťaže, proporcionality, legitímnej dôvery a koherentnosti a – ak sa považujú za uplatniteľné – články 3 a 43 smernice [2014/23] vykladať v tom zmysle, že bráni takej právnej úprave, ako je úprava obsiahnutá v článku 20 ods. 1 [zákonného dekrétu č. 148/2017], ktorý v rámci vyhláseného uplatňovania článku 21 ods. 3 a 4 [zákonného dekrétu č. 78/2009] stanovuje, že „[ADM] povolí pokračovanie existujúceho koncesionárskeho vzťahu týkajúceho sa [výberu vkladov do] vnútroštátnych okamžitých lotérií vrátane výberu na diaľku do uplynutia konečnej lehoty koncesie stanovenej článkom 4 ods. 1, aby sa zaistili nové a vyššie zdroje do štátneho rozpočtu vo výške 50 miliónov eur za rok 2017 a 750 miliónov eur za rok 2018“, teda stanovuje:
- prostredníctvom dočasného pokračovania existujúceho jediného koncesného vzťahu namiesto prípadného obnovenia viacerých koncesíí uvedených v článku 21 ods. 4 [zákonného dekrétu č. 78/2009] a bez vyhlásenia novej verejnej súťaže,
 - v období, ktoré predchádza uplynutiu doby koncesie (zákonný dekrét č. 148/2017 nadobudol účinnosť 16. októbra 2017, t. j. v deň uverejnenia v *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, kým doba koncesie uplynula až 30. septembra 2019),
 - s cieľom zabezpečiť nové a vyššie zdroje do štátneho rozpočtu vo výške 50 miliónov eur za rok 2017 a 750 miliónov eur za rok 2018, čím sa zmenili niektoré aspekty týkajúce sa podmienok a lehoty úhrady protiplnenia za koncesiu, prípadne i celkovej výšky platieb [koncesionára] z hľadiska jej nákladnosti, predovšetkým na základe zmeny lehôt na úhradu, teda ich skrátením oproti lehotám, ktoré sú stanovené v pôvodnej koncesii, pri zohľadnení – podľa názoru žalobkýň [vo veci samej] – objektívnej a všeobecne známej skutočnosti o finančnej hodnote času?
3. Má sa právo Únie, predovšetkým právo usadiť sa a slobodné poskytovanie služieb (článok 49 a nasledujúce a článok 56 a nasledujúce ZFEÚ), ako i zásady [práva Únie týkajúce sa] právnej istoty, zákazu diskriminácie, transparentnosti a nestrannosti, slobodnej hospodárskej súťaže, proporcionality, legitímnej dôvery a koherentnosti a – ak sa považujú za uplatniteľné – články 3 a 43 smernice [2014/23] vykladať v tom zmysle, že bráni takej právnej úprave, ako je úprava obsiahnutá vo vykonávacích predpisoch [zákonného dekrétu č. 148/2017] a najmä v ozname [ADM] č. 0133677 z 1. decembra 2017, ktorým – v rámci vyhláseného vykonávania článku 20 ods. 1 [tohto] zákonného dekrétu a na základe článku 4 prvého pododseku [dotknutej koncesnej zmluvy] stanovujúceho obnovenie zmluvy maximálne jedenkrát – sa zmení konečný termín koncesionárskeho vzťahu na 30. september 2028; v každom prípade bez toho, aby bol dotknutý článok 4, pokiaľ ide o rozdelenie trvania koncesie na dve obdobia v dĺžke 5 a 4 rokov (teda po uplynutí prvého 5 ročného obdobia od 1. októbra 2019 pokračovanie ďalšieho štvorročného obdobia až do uplynutia platnosti k 30. septembru 2028 podlieha kladnému vyhodnoteniu [ADM] o stave

prevádzky, ktoré treba vypracovať do 30. marca 2024); stanovuje, že spoločnosť je povinná uhradiť sumu vo výške 50 miliónov eur do 15. decembra 2017, sumu vo výške 300 miliónov eur do 30. apríla 2018 a sumu vo výške 450 miliónov eur do 31. októbra 2018, pričom:

- tak vyžaduje skôr, než dôjde k uplynutiu pôvodnej doby koncesie (oznam [ADM] č. 0133677 bol vydaný 1. decembra 2017, kým platnosť koncesnej zmluvy uplynie 30. septembra 2019),
- sa tým zaistí... skoršia úhrada sumy vo výške 800 miliónov eur v kratších lehotách (50 miliónov eur do 15. decembra 2017, 300 miliónov eur do 30. apríla 2018, 450 miliónov eur do 31. októbra 2018) oproti pôvodnej lehote (30. september 2019),
- tým dôjde... k potenciálnej zmene celkovej výšky dlžnej platby z hľadiska jej nákladnosti pri zohľadnení – podľa názoru žalobkýň [vo veci samej] – objektívnej a všeobecne známej skutočnosti o finančnej hodnote času?

4. Má sa právo Únie, predovšetkým právo usadiť sa a slobodného poskytovania služieb (článok 49 a nasledujúce a článok 56 a nasledujúce ZFEÚ), ako i zásady [práva Únie týkajúce sa] právnej istoty, zákazu diskriminácie, transparentnosti a nestrannosti, slobodnej hospodárskej súťaže, proporcionality, legitímnej dôvery a koherentnosti a – ak sa považujú za uplatniteľné – články 3 a 43 smernice [2014/23] vykladať v tom zmysle, že bráni takejto právnej úprave aj za predpokladu, že sa hospodárske subjekty tohto odvetvia, ktoré v súčasnosti majú záujem vstúpiť na trh..., nezúčastnili pôvodnej verejnej súťaže vyhlásenej na udelenie koncesie, ktorej účinnosť mala uplynúť a ktorá pokračuje s existujúcim koncesionárom v zmysle opísaných nových zmluvných podmienok, t. j. či... prípadné obmedzenie prístupu na trh... nastane iba v prípade ich skutočnej účasti na pôvodnom verejnom obstarávaní?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné poznámky

- 23 Prejudiciálne otázky patria do kontextu obnovenia koncesie na prevádzkovanie okamžitých lotérií v Taliansku, t. j. lotérií nazývaných „stieracie“, ktorá bola udelená v roku 2010 spoločnosti Lotterie Nazionali a ktorej obnovenie sa uskutočnilo v roku 2017. Okrem článkov 49 a 56 ZFEÚ a niektorých zásad práva Únie vnútroštátny súd vo svojich otázkach odkazuje na články 3 a 43 smernice 2014/23. Keďže táto smernica nadobudla účinnosť 17. apríla 2014, teda po vydaní pôvodného rozhodnutia o udelení koncesie, ale pred jej obnovením, treba najskôr určiť, či sa táto smernica uplatňuje *ratione temporis* na spory vo veci samej.
- 24 V tejto súvislosti v súlade s ustálenou judikatúrou v oblasti verejného obstarávania, ktorá sa analogicky uplatňuje aj v oblasti koncesie na služby, je právnou úpravou Únie uplatňujúcou sa na koncesnú zmluvu v zásade tá, ktorá je účinná v okamihu, keď si verejný obstarávateľ vybral druh konania, ktoré použije, a definitívne sa rozhodol, či zadaniu verejnej zákazky bude, alebo nebude predchádzať súťažný postup. Naopak, neuplatňujú sa ustanovenia smernice, ktorých lehota na prebratie uplynula po tomto okamihu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. decembra 2018, Stanley International Betting a Stanleybet Malta, C-375/17, EU:C:2018:1026, bod 34, ako aj citovanú judikatúru).

- 25 V prejednávanej veci bolo oznámenie o verejnom obstarávaní uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie* 15. augusta 2009 a 2. apríla 2010, teda pred 18. aprílom 2016, keď uplynula lehota na prebratie smernice 2014/23.
- 26 Okrem toho bola po tomto verejnom obstarávaní koncesia udelená pred 17. aprílom 2014, v dôsledku čoho sa toto pôvodné udelenie koncesie v každom prípade vymyká z pôsobnosti smernice 2014/23 v súlade s jej článkom 54 druhým odsekom.
- 27 Ak koncesná zmluva obsahuje ustanovenie o obnovení, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou pôvodnej zmluvy, aj toto ustanovenie sa riadi právnou úpravou v oblasti verejného obstarávania uplatňujúcou sa na túto koncesiu.
- 28 Z judikatúry Súdneho dvora však rovnako vyplýva, že v prípade podstatnej zmeny koncesnej zmluvy je právnou úpravou Únie, vzhľadom na ktorú sa musí táto zmena posúdiť, právna úprava účinná v deň tejto zmeny. Súdny dvor v tejto súvislosti spresnil, že skutočnosť, že pôvodná koncesná zmluva bola uzavretá skôr, než boli prijaté pravidlá Únie v danej oblasti, teda nemá z tohto hľadiska žiadne dôsledky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. septembra 2019, Komisia/Taliansko, C-526/17, EU:C:2019:756, bod 60 a citovanú judikatúru).
- 29 V prejednávanej veci sa spory vo veci samej týkajú rozhodnutia, ktorým sa v súlade s článkom 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017 rozhodlo obnoviť existujúcu koncesiu a predĺžiť ju o deväť rokov, pričom takáto možnosť bola upravená v článku 21 ods. 4 zákonného dekrétu č. 78/2009. V tejto súvislosti žalobkyne vo veci samej tvrdia, že toto obnovenie zahŕňa podstatné zmeny oproti dotknutej koncesnej zmluve.
- 30 Z toho vyplýva, že vo veciach samých sa otázka, či pri obnovení tejto koncesnej zmluvy boli vykonané takéto zmeny, musí posudzovať s ohľadom na ustanovenia smernice 2014/23, keďže k tomuto obnoveniu došlo až po nadobudnutí jej účinnosti.
- 31 V tejto súvislosti treba poznamenať, že zo znenia článku 43 tejto smernice vyplýva, že obsahuje vyčerpávajúcu harmonizáciu predpokladov, na základe ktorých je na jednej strane možné meniť koncesie bez toho, aby bolo potrebné organizovať nové verejné obstarávanie na udelenie koncesie v súlade s pravidlami stanovenými v uvedenej smernici, a na druhej strane je takéto verejné obstarávanie na udelenie koncesie potrebné v prípade zmeny podmienok koncesie.
- 32 Každé vnútroštátne opatrenie v oblasti, ktorá bola na úrovni Únie harmonizovaná vyčerpávajúcim spôsobom, sa nemá posudzovať s ohľadom na ustanovenia primárneho práva, ale s ohľadom na ustanovenia tohto harmonizačného opatrenia (rozsudok zo 14. júla 2016, *Promoimpresa a i.*, C-458/14 a C-67/15, EU:C:2016:558, bod 59 a citovaná judikatúra).
- 33 Z toho vyplýva, že otázku, či vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej obsahuje zmeny, ktoré si vyžadujú začatie nového verejného obstarávania, treba posúdiť jedine vzhľadom na ustanovenia smernice 2014/23.

O prvej otázke

- 34 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má právo Únie a najmä článok 43 smernice 2014/23 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vyžaduje obnovenie koncesnej zmluvy bez nového verejného obstarávania na udelenie koncesie za

podmienok, keď koncesia bola udelená jedinému koncesionárovi, hoci príslušné vnútroštátne právo stanovovalo, že takáto koncesia sa mala v zásade udeliť viacerým, najviac štyrom hospodárskym subjektom.

- 35 Súdny dvor opakovane rozhodol, že právna úprava členského štátu, ktorá podmieňuje výkon hospodárskej činnosti, ako je prevádzkovanie niektorých hazardných hier, získaním koncesie, predstavuje prekážku slobôd zaručených článkami 49 a 56 ZFEÚ, a to bez ohľadu na to, či verejný obstarávateľ použil model jediného koncesionára, alebo model viacerých koncesionárov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. decembra 2018, Stanley International Betting a Stanleybet Malta, C-375/17, EU:C:2018:1026, body 38 a 39, ako aj citovanú judikatúru).
- 36 Ako Súdny dvor už predtým pripomenul vo svojej judikatúre týkajúcej sa hazardných hier, ochranu spotrebiteľa a prevenciu pred podvodmi a nabádaním občanov k neprimeraným výdavkom spojeným s hrou možno považovať za naliehavé dôvody všeobecného záujmu, ktoré odôvodňujú obmedzenia základných slobôd vyplývajúcich z článkov 49 a 56 ZFEÚ (rozsudok z 19. decembra 2018, Stanley International Betting a Stanleybet Malta, C-375/17, EU:C:2018:1026, bod 43, ako aj citovaná judikatúra).
- 37 Treba však uviesť, že vnútroštátny súd sa vo svojej prvej otázke nezaujíma o dôvody, ktoré viedli dotknutý členský štát k zavedeniu a zachovaniu takýchto obmedzení v tejto oblasti.
- 38 V prejednávanej veci žalobkyne vo veci samej nespochybujú koncesný model zvolený pre prevádzkovanie okamžitých lotérií ako taký, ale tvrdia, že z dôvodu spôsobov obnovenia tejto koncesie a podmienok stanovených v tejto súvislosti sa článkom 20 ods. 1 zákonného dekrétu č. 148/2017 upustilo od modelu viacerých koncesionárov, stanoveného v článku 21 ods. 1 zákonného dekrétu č. 78/2009, a pristúpilo sa k návratu k modelu jedného koncesionára, čo podľa nich predstavuje podstatnú zmenu dotknutej koncesnej zmluvy.
- 39 V tejto súvislosti treba poznamenať, že v súlade so znením článku 43 ods. 1 písm. a) smernice 2014/23 normotvorca Únie stanovil, že koncesie možno zmeniť bez nového verejného obstarávania na udelenie koncesie vtedy, ak boli zmeny bez ohľadu na ich výšku uvedené v pôvodných súťažných podkladoch ku koncesii vo forme jasných, presných a jednoznačných doložiek o preskúmaní, ktoré môžu zahŕňať doložky o revízií hodnoty alebo o opciách. V takýchto doložkách sa uvádza rozsah a povaha možných úprav alebo možností, ako aj podmienky, za ktorých sa môžu uplatniť. Nestanovujú sa v nich úpravy ani možnosti, ktoré by menili celkovú povahu koncesie.
- 40 Je pritom nesporné, že dotknutá koncesná zmluva obsahovala doložku, ktorá stanovovala opciu umožňujúcu obnoviť pôvodne udelené koncesie o dobu deviatich rokov.
- 41 Okrem toho okolnosť, že vo veciach samých bol verejným obstarávateľom znovu určený len jeden koncesionár na dobu ďalších deviatich rokov, nevyplýva zo zmeny vnútroštátnej právnej úpravy týkajúcej sa metódy udelenia, keďže zákonný dekrét č. 78/2009 vo svojom článku 21 ods. 1 stanovuje, že koncesia, o ktorú ide vo veci samej, sa musí v zásade udeliť „viacerým osobám, ktoré sa vyberajú otvoreným, súťažným a nediskriminačným postupom“. Toto určenie je dôsledkom uplatnenia opcie týkajúcej sa obnovenia koncesie, upravenej v zákonom dekréte č. 78/2009, ako aj v dotknutej koncesnej zmluve, o ktorej možnom uplatnení nebolo možné nevedieť, vzhľadom na výsledok pôvodného verejného obstarávania, ktorého sa, ako uviedol vnútroštátny súd, zúčastnila iba Lottomatica, ktorej právnym nástupcom je Lotterie Nazionali, bez účasti žalobkýň vo veci samej alebo iných hospodárskych subjektov.

- 42 Takéto obnovenie bez nového verejného obstarávania je však podľa článku 43 ods. 1 písm. a) smernice 2014/23 možné len vtedy, ak boli splnené podmienky týkajúce sa uplatnenia doložky stanovenej na tento účel.
- 43 S výhradou overenia vnútroštátnym súdom treba v tejto súvislosti podobne, ako to urobil generálny advokát v bodoch 52 a 53 svojich návrhov, uviesť, že aj keď obnovenie, o ktoré ide vo veci samej, bolo formálne uložené zákonným dekrétom č. 148/2017, takéto obnovenie zodpovedalo, najmä vzhľadom na oznámenie ADM z 19. septembra 2017, jeho predtým vyjadrenej vôli.
- 44 Vzhľadom na uvedené treba na prvú otázku odpovedať tak, že právo Únie a najmä článok 43 ods. 1 písm. a) smernice 2014/23 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vyžaduje obnovenie koncesnej zmluvy bez nového verejného obstarávania na udelenie koncesie za podmienok, keď koncesia bola udelená jedinému koncesionárovi, hoci príslušné vnútroštátne právo stanovovalo, že takáto koncesia sa mala v zásade udeliť viacerým, najviac štyrom hospodárskym subjektom, ak táto vnútroštátna právna úprava predstavuje uplatnenie doložky upravenej v pôvodnej koncesnej zmluve, ktorá obsahuje opciu takéhoto obnovenia.

O druhej a tretej otázke

- 45 Svojou druhou a treťou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má právo Únie a najmä článok 43 smernice 2014/23 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na jednej strane stanovuje, že o obnovení koncesie sa rozhodne dva roky pred jej uplynutím, a na druhej strane stanovuje zmenu spôsobu platenia finančnej protihodnoty, ktorú dlhuje koncesionár, upraveného v pôvodnej koncesnej zmluve, takým spôsobom, ktorý zaručuje štátu nové a vyššie rozpočtové príjmy.
- 46 Najskôr treba na jednej strane zdôrazniť, že skutočnosť, že v prejednávanej veci bolo predĺženie odsúhlasené dva roky pred uplynutím doby účinnosti pôvodnej koncesnej zmluvy, sama osebe nepredstavuje zmenu ustanovení tejto zmluvy, keďže s výhradou overenia vnútroštátnym súdom zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že právna úprava, ktorou sa riadi táto zmluva, nestanovovala deň, dokedy mohlo byť prijaté rozhodnutie o prípadnom obnovení.
- 47 Na druhej strane dôvody opodstatňujúce toto obnovenie, najmä cieľ zaručiť štátu nové a vyššie rozpočtové príjmy, nie sú rozhodujúce v rámci posúdenia, či podmienky uvedeného obnovenia zahŕňajú podstatné zmeny.
- 48 Pokiaľ ide o zmenu spôsobu platenia finančnej protihodnoty, ktorú dlhuje koncesionár, upraveného v pôvodnej koncesnej zmluve, z článku 43 ods. 1 písm. a) smernice 2014/23 nemožno vyvodiť, že v rámci uplatnenia doložky alebo opcie, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, by každá zmena, ktorá nie je výslovne uvedená v tejto doložke alebo opcii, mala za následok, že podľa odseku 5 tohto ustanovenia sa vyžaduje nové verejné obstarávanie.
- 49 V rámci sporov vo veci samej totiž v súlade s odsekom 1 písm. e) tohto článku 43 možno takéto zmeny koncesie uskutočniť bez toho, aby bolo v tejto súvislosti nevyhnutné vyhlásiť nové verejné obstarávanie, pokiaľ tieto zmeny nie sú podstatné v zmysle odseku 4 uvedeného článku 43.
- 50 Toto posledné uvedené ustanovenie upravuje všeobecné pravidlo, podľa ktorého sa zmena koncesnej zmluvy počas jej trvania považuje za podstatnú, ak sa v jej dôsledku povaha koncesie podstatne líši od pôvodne udelenej koncesie. Toto ustanovenie okrem iného spresňuje, že

„v každom prípade“ sa zmena považuje za podstatnú najmä vtedy, ak zavádza podmienky, ktoré by v prípade, že by sa uplatňovali v rámci pôvodného verejného obstarávania na udelenie koncesie, umožnili účasť iných uchádzačov než tých, ktorí sa ho pôvodne zúčastnili, alebo prijatie inej ponuky, než je tá, ktorá bola pôvodne vybratá, alebo by prilákali do verejného obstarávania na udelenie koncesie viac uchádzačov, alebo ak sa mení hospodárska rovnováha koncesie v prospech koncesionára spôsobom, ktorý nebol stanovený v pôvodnej koncesnej zmluve.

- 51 V tejto súvislosti treba uviesť, že v prejednávanej veci suma, ktorú má koncesionár zaplatiť ako protihodnotu za udelenie koncesie na služby, o ktorú ide vo veci samej, zostala nezmenená, keďže sa zmenili len podrobnosti spôsobu zaplataenia tejto sumy, ktoré sú predmetom otázok vnútroštátneho súdu.
- 52 Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru totiž vyplýva, že pokiaľ ide o dotknutú koncesnú zmluvu, jedna časť dohodnutej sumy bola splatná v roku, keď koncesia nadobudla účinnosť, a druhá časť v nasledujúcom roku. Pri obnovení koncesie sa naproti tomu prvá časť dlžnej sumy mala zaplatiť dva roky pred nadobudnutím účinnosti obnovenej koncesie a zvyšná časť počas roka predchádzajúceho uvedenému roku.
- 53 S výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa zdá, že takúto zmenu nemožno považovať za podstatnú v zmysle článku 43 ods. 4 smernice 2014/23. V tejto súvislosti treba uviesť, že vzhľadom na to, že táto predčasná platba by mohla zvýšiť sumu, ktorá sa má zaplatiť, sa nezdá, že by takáto zmena menila hospodársku rovnováhu koncesie v prospech koncesionára v zmysle písmena b) tohto článku 43 ods. 4.
- 54 Pokiaľ ide o otázku, či by v prejednávanej veci uplatnenie takto zmeneného spôsobu platby na dotknutú koncesnú zmluvu umožnilo účasť iných uchádzačov, než sú tí, ktorí sa skutočne zúčastnili, alebo účasť väčšieho počtu uchádzačov v zmysle článku 43 ods. 4 písm. a) smernice 2014/23, treba konštatovať, že žiadna zo žalobkýň vo veci samej nevyslovila takýto názor a že spis predložený Súdnemu dvoru neobsahuje žiadny dôkaz, ktorý by mohol podporiť takéto tvrdenie.
- 55 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, treba na druhú a tretiu otázku odpovedať tak, že právo Únie a najmä článok 43 ods. 1 písm. e) smernice 2014/23 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na jednej strane stanovuje, že o obnovení koncesie sa rozhodne dva roky pred jej uplynutím, a na druhej strane stanovuje zmenu spôsobu platenia finančnej protihodnoty, ktorú dlhuje koncesionár, upraveného v pôvodnej koncesnej zmluve, takým spôsobom, ktorý zaručuje štátu nové a vyššie rozpočtové príjmy, ak takáto zmena nie je podstatná v zmysle článku 43 ods. 4 tejto smernice.

O štvrtej otázke

- 56 Najskôr treba pripomenúť, že hoci z formálneho hľadiska sa položené otázky nevzťahujú na výklad žiadneho konkrétneho ustanovenia smernice č. 89/665, táto okolnosť nebráni tomu, aby Súdny dvor poskytol všetky aspekty výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie vo veci samej. V tejto súvislosti Súdnemu dvoru prislúcha, aby zo všetkých skutočností, ktoré uviedol vnútroštátny súd, a najmä z odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátneho súdu zistil aspekty práva Únie, ktoré si so zreteľom na predmet sporu vo veci samej vyžadujú výklad (pozri analogicky rozsudok zo 6. mája 2021, Analisi G. Caracciolo, C-142/20, EU:C:2021:368, bod 26 a citovanú judikatúru).

- 57 V tejto súvislosti vzhľadom na to, že prístup k postupom preskúmania v oblasti zadávania verejných zákaziek upravuje smernica 89/665, ktorá sa uplatňuje aj na koncesie udelené v súlade so smernicou 2014/23, treba štvrtú otázku preformulovať tak, že sa ňou vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 43 ods. 4 smernice 2014/23 a článok 1 ods. 3 smernice 89/665 vykladať v tom zmysle, že hospodársky subjekt môže podať žalobu proti rozhodnutiu o obnovení koncesie z dôvodu, že pri tejto príležitosti sa zmenili podmienky plnenia pôvodnej koncesnej zmluvy, hoci sa nezúčastnil pôvodného verejného obstarávania na udelenie tejto koncesie.
- 58 Podľa článku 1 ods. 3 smernice 89/665 majú totiž členské štáty zabezpečiť, aby si postupy preskúmania mohli na základe podrobných pravidiel, ktoré stanovujú, uplatniť prinajmenšom každý, kto má alebo mal záujem o získanie určitej zákazky a bol poškodený údajným porušením alebo komu hrozí takéto poškodenie.
- 59 Z toho vyplýva, že právo hospodárskeho subjektu podať žalobu si vyžaduje, aby preukázal svoj záujem o udelenie dotknutej koncesie v rámci nového verejného obstarávania na jej udelenie.
- 60 V súlade s judikatúrou Súdneho dvora v oblasti verejného obstarávania účasť na verejnom obstarávaní v zásade môže platne predstavovať podmienku, ktorej splnenie sa vyžaduje na preukázanie, že dotknutá osoba odôvodnila záujem získať dotknutú zákazku alebo že jej hrozí vznik škody z dôvodu údajnej nezákonnej povahy rozhodnutia o zadaní uvedenej zákazky. Ak takáto osoba nepredložila ponuku, môže len ťažko preukázať, že má právny záujem toto rozhodnutie napadnúť alebo že bola poškodená alebo jej hrozí poškodenie z dôvodu tohto zadania (pozri v tomto zmysle rozsudky z 12. februára 2004, Grossmann Air Service, C-230/02, EU:C:2004:93, bod 27, ako aj z 28. novembra 2018, Amt Azienda Trasporti e Mobilità a i., C-328/17, EU:C:2018:958, bod 46).
- 61 Táto judikatúra sa však neuplatňuje vo veciach samých, v ktorých nejde o to, či hospodárske subjekty, ktoré sa nezúčastnili pôvodného verejného obstarávania na udelenie koncesie, majú právo napadnúť výsledok tohto obstarávania. Ako vysvetlil vnútroštátny súd, v týchto veciach ide o záujem takýchto prevádzkovateľov na tom, aby verejný obstarávateľ dbal na uplatnenie doložky o obnovení tejto koncesie v súlade s príslušnou právnou úpravou.
- 62 V tejto súvislosti nezáleží na tom, či sa hospodársky subjekt zúčastnil, alebo nezúčastnil na pôvodnom verejnom obstarávaní na udelenie koncesie, pokiaľ v okamihu, keď malo dôjsť k obnoveniu, môže odôvodniť záujem na udelení takejto koncesie.
- 63 V tejto súvislosti tento hospodársky subjekt nie je povinný preukázať, že by sa skutočne zúčastnil na tomto novom verejnom obstarávaní. Existenciu takejto možnosti treba v tejto súvislosti považovať za dostatočnú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. septembra 2019, Lombradi, C-333/18, EU:C:2019:675, bod 29).
- 64 Hospodársky subjekt spĺňajúci takéto podmienky je teda oprávnený prípadne napadnúť rozhodnutie verejného obstarávateľa o obnovení koncesie v prospech pôvodného koncesionára z dôvodu, že pri tejto príležitosti boli zmenené podmienky plnenia pôvodnej koncesnej zmluvy. Ako v tejto súvislosti uviedol generálny advokát v bode 94 svojich návrhov, na to, aby tento hospodársky subjekt preukázal, že tieto zmeny majú podstatnú povahu, musí byť schopný podať žalobu, ktorou sa bude domáhať vykonania tohto overenia.

- 65 Preto treba na štvrtú otázku odpovedať tak, že článok 43 ods. 4 smernice 2014/23 a článok 1 ods. 3 smernice 89/665 sa majú vykladať v tom zmysle, že hospodársky subjekt môže podať žalobu proti rozhodnutiu o obnovení koncesie z dôvodu, že sa podstatne zmenili podmienky plnenia pôvodnej koncesnej zmluvy, hoci sa nezúčastnil pôvodného verejného obstarávania na udelenie tejto koncesie, pokiaľ v okamihu, keď by malo dôjsť k obnoveniu koncesie, preukáže záujem na udelení takejto koncesie.

O trovách

- 66 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

1. Právo Únie a najmä článok 43 ods. 1 písm. a) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/23/EÚ z 26. februára 2014 o udeľovaní koncesií sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vyžaduje obnovenie koncesnej zmluvy bez nového verejného obstarávania na udelenie koncesie za podmienok, keď koncesia bola udelená jedinému koncesionárovi, hoci príslušné vnútroštátne právo stanovovalo, že takáto koncesia sa mala v zásade udeliť viacerým, najviac štyrom hospodárskym subjektom, ak táto vnútroštátna právna úprava predstavuje uplatnenie doložky upravenej v pôvodnej koncesnej zmluve, ktorá obsahuje opciu takéhoto obnovenia.
2. Právo Únie a najmä článok 43 ods. 1 písm. e) smernice 2014/23 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na jednej strane stanovuje, že o obnovení koncesie sa rozhodne dva roky pred jej uplynutím, a na druhej strane stanovuje zmenu spôsobu platenia finančnej protihodnoty, ktorú dlhuje koncesionár, upraveného v pôvodnej koncesnej zmluve, takým spôsobom, ktorý zaručuje štátu nové a vyššie rozpočtové príjmy, ak takáto zmena nie je podstatná v zmysle článku 43 ods. 4 tejto smernice.
3. Článok 43 ods. 4 smernice 2014/23 a článok 1 ods. 3 smernice Rady 89/665/EHS z 21. decembra 1989 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa uplatňovania postupov preskúmania v rámci verejného obstarávania tovarov a prác, zmenenej smernicou 2014/23, sa majú vykladať v tom zmysle, že hospodársky subjekt môže podať žalobu proti rozhodnutiu o obnovení koncesie z dôvodu, že sa podstatne zmenili podmienky plnenia pôvodnej koncesnej zmluvy, hoci sa nezúčastnil pôvodného verejného obstarávania na udelenie tejto koncesie, pokiaľ v okamihu, keď by malo dôjsť k obnoveniu koncesie, preukáže záujem na udelení takejto koncesie.

Podpisy